

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye - Javaslat tanácsi ajánlásra az európai gyermekgarancia létrehozásáról

(COM(2021) 137 final)

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az EU gyermekjogi stratégiája

(COM(2021) 142 final)

(2021/C 374/10)

Előadó: **JOÓ Kinga**

Társelőadó: **Maria del Carmen BARRERA CHAMORRO**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2021.5.31.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Elnökségi határozat:	2021.3.23.
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.6.21.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.7.7.
Plenáris ülés száma:	562.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	231/0/2

1. Következtetések és ajánlások

1.1. EU-szerte minden negyedik gyermek úgy nő fel, hogy ki van téve a szegénység és a társadalmi kirekesztés kockázatának. Erre az elfogadhatatlan számadatra erőteljes politikai és jogi kereteken alapuló, összehangolt európai megközelítéssel kell válaszolnunk, hogy megfordítsuk ezt a tendenciát és megtörjük a hátrányos helyzet nemzedékről nemzedékre öröklődő ördögi körét. Ambiciózus célt kell kitűzni, amely szerint 2030-ra nemcsak ötmillió gyermeket, hanem minden gyermeket kiemelünk a szegénységből.

1.2. Alapvetően fontos a gyermekjogok általános érvényesítése a politikai döntéshozatalban. A gyakorlatban minden szakpolitikai terület érinti a gyermekeket, ezért egy, a társadalom egészére kiterjedő megközelítésre van szükség annak biztosításához, hogy a különböző (a családdal, az oktatással, a gazdasággal, a digitális világgal, a környezettel és a lakhatással kapcsolatos) szakpolitikák megerősítő és tartósan pozitív hatást gyakoroljanak a gyermekek egészségére és jóllétére. Uniós, nemzeti, regionális és helyi szinten sürgősen el kell fogadni egy integrált megközelítést és különböző horizontális intézkedéseket annak érdekében, hogy minden olyan fontos területet szem előtt tartsunk, amely napjainkban és a jövőben is hatással lehet a gyermekek életére.

1.3. Az EGSZB azt ajánlja, hogy a gyermekgaranciára vonatkozó nemzeti cselekvési tervek tartalmazzanak különféle két- és többgenerációs intézkedéseket, amelyek segítségével támogatást lehet nyújtani mind a gyermekeknek, mind szüleiknek, hiszen a gyermekek kiszolgáltatottságát csak úgy lehet kezelni, ha családjuk kiszolgáltatottságával is foglalkozunk. A szülőket és a gondozókat különféle párhuzamos intézkedésekkel kell támogatni, gondolva itt a megfelelő jövedelemre, a munka és a magánélet egyensúlyára, a megfelelően fizetett szülési, apasági és szülői szabadságra, az ápolási szabadságra, a rugalmas munkafeltételekre és a családbarát munkahelyekre.

1.4. Az EUSZ 2. cikke értelmében az emberi és gyermekjogok valamennyi tagállamra nézve kötelezőek. Erősebb, egész Európára kiterjedő gyermekjogi szakpolitikai keretre van szükség, ahogy ezt már számos érdekelt fél szorgalmazta. Konzultálni kell a szervezett civil társadalommal – különösen a szociális szolgáltatókkal, a gyermekvédelmi szervezetekkel, a családvédelmi szervezetekkel, valamint a formális és nem formális oktatási szolgáltatókkal –, és megfelelően be kell vonni őket a nemzeti cselekvési tervek kidolgozásába és nyomonkövetési mechanizmusába. A szegénység felszámolását, valamint a gyermekek egészségének és jóllétének előmozdítását szolgáló két uniós keret hatékony végrehajtását célzott intézkedésekkel lehet a legjobban támogatni.

1.5. Mindössze 11 ország különített el konkrét ESZA+-forrásokat a gyermekek szegénységéből való kiemelésére, miközben több más tagállam nagyon közel van az uniós átlaghoz, ami a gyermekek szegénységi kockázataira vonatkozó adataikat illeti. Az EGSZB ajánlja, hogy az ESZA+-forrásokból minden tagállam különítsen el legalább 5 %-ot a gyermekek szegénységéből való kiemelésére. Javítani kell a jó minőségű, lebontott adatok gyűjtését is a gyermekszegénység és a társadalmi kirekesztés felszámolása terén elért eredmények nyomom követésének elősegítése céljából.

1.6. Az EGSZB ajánlja, hogy a tagállamok biztosítsanak szabad hozzáférést a koragyermekkori neveléshez és gondozáshoz, az oktatáshoz, az iskolai tevékenységekhez és az egészségügyi ellátáshoz, vagy térítésmentesen biztosítsák ezeket a szolgáltatásokat. Alternatív megoldásként megfelelő pénzbeli ellátások révén gondoskodhatnak arról, hogy a gyermekek úgy részesüljenek ezekben a kulcsfontosságú szolgáltatásokban, hogy az ne rójon pénzügyi többletterhet a családokra.

1.7. Az EGSZB azt ajánlja, hogy a gyermekgaranciára vonatkozó nemzeti tervük kidolgozásakor a tagállamok adott esetben pontosítsák, mely korcsoportot célozzák meg. Megjegyzi ugyanakkor, hogy a gyermekjogok minden 18 év alatti személyre vonatkoznak. Ez különösen fontos ahhoz, hogy a kedvezményezettek mindenek felett álló érdekében biztosítani lehessen az olyan keretrendszerek egymást kiegészítő jellegét, mint a gyermekgarancia és az ifjúsági garancia.

1.8. Az EGSZB sürgeti, hogy az Európai Bizottság a horizontális koordináció szempontjából azonos szintre emelje a gyermekjogi stratégiát más, a közelmúltban jóváhagyott európai stratégiákkal, amilyen például a nemek közötti egyenlőségre, az LMBTIQ-személyek egyenlőségére, a romákra és a fogyatékosággal élők jogaira vonatkozó stratégia.

2. Bevezetés

2.1. A gyermekjogok a 18 év alattiak emberi jogait jelentik. Az EUSZ 3. cikkének (3) bekezdése és az Európai Unió Alapjogi Chartájának 24. cikke kimondja, hogy a gyermekek jogainak védelme az Európai Unió egyik célja. Az Európa Tanács az emberi jogok európai egyezménye, a 2016–2021 közötti időszakra vonatkozó gyermekjogi stratégia és az egyéb idevágó jogi normák alapján támogatja és védi a gyermekek emberi jogait. Az Egyesült Nemzetek gyermekjogi egyezménye (UNCRC) szerint a világon minden 18 év alatti személyt ugyanazok a polgári, politikai, gazdasági, szociális és kulturális jogok illetik meg – etnikai hovatartozástól, nemtől, vallástól, nyelvtől, képességektől, migrációs jogállástól, szexuális irányultságtól vagy bármely más státusztól függetlenül. A fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény (UNCRPD) és az Egyesült Nemzetek fenntartható fejlődési céljai szintén érintik ezt a kérdéskört.

2.2. 2007. június 4-én elindult az éves gyermekjogi fórum. Ez a platform lehetővé teszi az uniós intézmények és más érdekelt felek közötti párbeszédet, és minden évben nyomom követi a gyermekek jogaival kapcsolatos uniós intézkedéseket. 2010-ben az EGSZB véleményt fogadott el a gyermekszegénységről és gyermekjólétről⁽¹⁾, 2011-ben pedig az EU gyermekjogi ütemtervről⁽²⁾, amelyben felkérte a tagállamokat, hogy minden lehetséges módon támogassák a gyermekeket.

2.3. 2013. február 20-án az Európai Bizottság ajánlásokat fogadott el a gyermekek jogainak megerősítése, a gyermekszegénység csökkentése és a gyermekek jóllétének javítása érdekében⁽³⁾. 2015. november 24-én az Európai Parlament felszólította az Európai Bizottságot és az uniós tagállamokat, hogy vezessék be a gyermekgaranciát és gondoskodjanak olyan, támogatást és lehetőségeket kínáló programokról, amelyek segítségével a szülők ki tudnak törni a társadalmi kirekesztettségéből, és beléphetnek a munkaerőpiacra⁽⁴⁾. 2017. december 13-án az Európai Parlament, a Tanács és az Európai Bizottság kihirdette a szociális jogok európai pillérét, amely kiemelten kezeli a „gyermekgondozást és a gyermekek támogatását” is⁽⁵⁾ (11. alapelv). A szociális jogok európai pillére kinyilvánítja továbbá a szegénység elleni védelemhez való jogot, valamint az esélyegyenlőséget javító konkrét intézkedésekhez való jogot. Ennek nyomában az Európai Bizottság 2020 júliusában megvalósíthatósági tanulmányt⁽⁶⁾ készítettett, 2020 augusztusában pedig nyilvános konzultációt indított a gyermekgaranciáról és az uniós gyermekjogi stratégia megvalósításáról.

(1) HL C 44., 2011.2.11., 34. o.

(2) HL C 43., 2012.2.15., 34. o.

(3) HL L 59., 2013.3.2., 5. o.

(4) Az Európai Parlament állásfoglalása az egyenlőtlenségek csökkentéséről, különös tekintettel a gyermekszegénységre (2015) (HL C 366., 2017.10.27., 19. o.) 46. pont.

(5) Intézményközi nyilatkozat a szociális jogok európai pillérének kihirdetéséről.

(6) Feasibility study for a child guarantee, final report.

2.4. 2021. március 24-én az Európai Bizottság az Európai Parlament támogatásával ⁽⁷⁾ elfogadta az első átfogó uniós gyermekjogi stratégiát a 2021–2024 közötti időszakra vonatkozóan, valamint benyújtotta az európai gyermekgarancia létrehozásáról szóló tanácsi ajánlásra irányuló javaslatot.

3. Általános megjegyzések az EU gyermekjogi stratégiájához és az európai gyermekgaranciára vonatkozó európai bizottsági javaslatához

3.1. Az EU gyermekjogi stratégiája egy jogokon alapuló szakpolitikai keret, amely horizontális kérdésként érvényesíti a gyermekjogokat az uniós szakpolitikákban és jogszabályokban. Az uniós gyermekgaranciára vonatkozó tanácsi ajánlásra irányuló javaslat jogilag kötelező erejű, egyértelmű végrehajtási lépéseket, célokat és intézkedéseket tartalmaz, amelyeket az EU-nak szorosan nyomon kell követnie. Az EGSZB mindkét javaslatot üdvözi, és úgy véli, hogy végrehajtásuk támogatni fogja a gyermekek jóllétének előmozdítására és a gyermekszegénység csökkentésére irányuló európai és nemzeti szintű erőfeszítéseket.

3.2. A gyermekek társadalmunk legkiszolgáltatottabb tagjai, és egymagukban nem képesek kezelni a szegénység és a társadalmi kirekesztés kockázatát. Széles körben elterjedt a gyermekek elleni erőszak minden formája. A Covid19-világjárvány az erőszak bizonyos formáinak felerősödéséhez vezetett, ahogy arról a rendőrség és más alapszolgálatok, például a gyermekek számára létrehozott – és egyre több esettel szembesülő – segélyvonalak számos tagállamban beszámoltak ⁽⁸⁾. Az Eurostat 2019-es adatai szerint az EU-ban 18 millió gyermek, azaz a gyermekek 22,2 %-a volt kitéve a szegénység és a társadalmi kirekesztés kockázatának, és ez a szám a világjárvány társadalmi-gazdasági következményei miatt valószínűleg növekedni fog ⁽⁹⁾. Az EU-ban minden negyedik gyermek bizonytalan helyzetű családban nő fel, amelynek támogatásra van szüksége ahhoz, hogy megtörjön a nemzedékről nemzedékre öröklődő szegénység ördögi köre.

3.3. A mi Európánk. A mi jogaink. A mi jövőnk ⁽¹⁰⁾ elnevezésű felmérés keretében **a gyermekek kifejtették, milyen jogokat és jövőt szeretnének**. Válaszaik segítettek mind az uniós gyermekjogi stratégia, mind a gyermekgarancia kialakítását. Öt gyermekjogi szervezet összesen több mint 10 000 gyermek véleményét gyűjtötte össze. A megállapítások világossá tették, hogy az EU gazdasági, társadalmi, jogi és szakpolitikai kereteit és prioritásait a gyermekek véleményének segítségével kell kialakítani.

3.4. **Az uniós gyermekjogi stratégia holisztikus megközelítést követ**, átfogó célja pedig az, hogy az EU-ban és világszerte jobb életet teremtsen hat, a gyermekek számára fontos területen: i. a gyermekek részvétele az EU politikai és demokratikus életében; ii. társadalmi-gazdasági integráció, oktatás és egészségügy; iii. az erőszak és megkülönböztetés minden formájának megelőzése és az azokkal szemben nyújtott védelem; iv. gyermekbarát igazságszolgáltatás; v. gyermekek a digitális korban; valamint vi. a gyermekjogok globális dimenziója. Az **európai gyermekgarancia létrehozásáról szóló tanácsi ajánlásra irányuló javaslat** a társadalmi-gazdasági integrációra és arra összpontosít, hogy a rászoruló gyermekek hozzáférjenek a kulcsfontosságú szolgáltatásokhoz: a kisgyermekkori neveléshez és gondozáshoz, az oktatáshoz és az iskolai tevékenységekhez, az egészségügyi ellátáshoz, az egészséges táplálkozáshoz és a megfelelő lakhatáshoz. A javaslat hozzájárul az uniós gyermekjogi stratégiához, hangsúlyt helyezve az EU-ban élő gyermekekre.

3.5. A stratégia a gyermekek inkluzívabb és rendszeresebb részvételét szorgalmazza helyi, nemzeti és uniós szinten. Ez egy **új uniós gyermekrészvételi platform** segítségével fog megvalósulni, amelyet az Európai Parlamenttel és a gyermekjogi szervezetekkel partnerségben hoznak létre annak érdekében, hogy a gyermekek nagyobb mértékben vegyenek részt a döntéshozatalban.

3.6. A stratégia arra törekszik, hogy **a gyermekek erőszaktól és kizsákmányolástól mentes környezetben nőjenek fel**. A gyermekek lehetnek az erőszak áldozatai, szemtanúi vagy elkövetői. Az ILO jelentései szerint a munkaerőpiacon sok gyermeket zsákmányolnak ki és fognak kényszermunkára, gondolva itt a szexuális kizsákmányolásra és a prostitúcióra is. A stratégia a **gyermekbarát igazságszolgáltatás** létrehozását is szorgalmazza, és rámutat arra, hogy a bírósági eljárásokat a

⁽⁷⁾ Az Európai Parlament 2021. március 11-i állásfoglalása a gyermekek jogairól az EU gyermekjogi stratégiája tekintetében.

⁽⁸⁾ A WHO Európai Regionális Irodája, *The rise and rise of interpersonal violence – an unintended impact of the COVID-19 response on families* [Az interperszonális erőszak terjedése – a Covid19 miatt hozott válaszlépések nem szándékolt hatása a családokra] (2020).

⁽⁹⁾ UNICEF, *Supporting Families and Children Beyond COVID-19 – Social protection in high-income countries* [A családok és gyermekek támogatása a Covid19 után is – Szociális védelem a magas jövedelmű országokban] (2021).

⁽¹⁰⁾ UNICEF, *Children speak up about the rights and the future they want* [A gyermekek beszélnek arról, milyen jogokat és jövőt szeretnének] (2021).

gyermek életkorához és szükségleteihez kell igazítani, és elsődlegesen a gyermek mindenek felett álló érdekét kell szem előtt tartani. A gyermekjogok teljeskörű elismerése és érvényesítése érdekében biztosítani kell a gyermekek számára az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést, fenntartva ugyanakkor a bírósági eljárások hatékonyságát, többek között a bírósági tisztviselők szakirányú képzése révén.

3.7. A családi környezetnek kulcsszerepe van a gyermekek boldogulásában. A 2020–2025 közötti időszakra szóló **nemi esélyegyenlőségi stratégiájában** az Európai Bizottság rámutat arra, hogy a gyermekgondozási feladatok szülők közötti egyenlő megosztása kulcsfontosságú szerepet játszik a gyermekek társadalmi beilleszkedésében. A Covid19-világjárvány aránytalanul nagy társadalmi-gazdasági hatást gyakorolt a nőkre, és a szülőknek – a gyermek mindenek felett álló érdekében – minden eddiginél jobban össze kell fogniuk. Mind a gyermekgarancia, mind a gyermekjogi stratégia végrehajtását össze kell kapcsolni a szociális jogok európai pillérének kiemelt kezdeményezéseivel, például a munka és a magánélet egyensúlyáról szóló uniós irányelv átültetésével.

3.8. Az EU-ban a családmodellek széles köre megtalálható, beleértve az egy vagy több LMBTIQ-taggal rendelkező szivárványcsaládokat is. Az Európai Bizottság **LMBTIQ-személyek egyenlőségéről szóló stratégiájával** (2020–2025) összhangban a szivárványcsaládokban élő gyermekeket védeni kell, különösen olyan transznacionális helyzetekben, ahol a tagállamonként eltérő családjog miatt az EU belső határainak átlépésekor megszűnhet egyes családi kötelek elismerése. A **fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló stratégiával** (2021–2030) összhangban a fogyatékossgal élő gyermekeknek egyenlő jogot kell biztosítani a közösséghez tartozáshoz, a többiekével azonos választási lehetőségekkel. Amint azt a **romák egyenlőségének, társadalmi befogadásának és részvételének előmozdítását célzó uniós stratégiai keretrendszer** (2020–2030) előíranyozza, foglalkozni kell a roma gyermekek felfelé irányuló társadalmi mobilitásával. A szexuális irányultságon, a nemi identitáson/önkifejezésen és nemi jellegén, illetve a fogyatékossgal és etnikai származáson alapuló megkülönböztetés megelőzését már koragyermekkoról kezdve elő kell segíteni.

3.9. A **gyermekgaranciára** vonatkozó javaslat a rászoruló gyermekek támogatása céljából iránymutatást és forrásokat biztosít a tagállamok számára, mivel **szoros összefüggés van a gyermekek társadalmi kirekesztettsége és a kulcsfontosságú szolgáltatásokhoz való hozzáférés hiánya között**. A kiszolgáltatott helyzetben lévő gyermekek közé tartoznak: i. a hajléktalan gyermekek, illetve a súlyosan elégtelen lakáskörülmények között élő gyermekek; ii. a fogyatékossgal élő gyermekek; iii. a migráns háttérű gyermekek; iv. a kisebbségi faji vagy etnikai háttérrel rendelkező gyermekek (különösen a romák); v. az alternatív (elsősorban intézményi) gondozásban részesülő gyermekek; valamint vi. a bizonytalan családi helyzetben élő gyermekek.

3.10. A **gyermekgarancia** egy olyan stratégiai keret, amely a **garancia végrehajtására összpontosító nemzeti cselekvési tervek** keresztül irányítja a 27 tagállam intézkedéseit, és a **szegénység és társadalmi kirekesztés kockázatának kitétt gyermekeket nevelő háztartásokat célozza meg**. Az ajánlást az EU Tanácsának kell elfogadnia, ezt követően pedig minden tagállamnak hat hónapja lesz arra, hogy kidolgozza a gyermekgaranciára vonatkozó nemzeti cselekvési tervét. A gyermekgaranciára irányuló javaslat hangsúlyozza, hogy bár a szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása fontos eleme a gyermekek társadalmi kirekesztése elleni küzdelemnek, **ezt tágabb megközelítésbe és egy támogató szociális és családpolitikai keretbe kell helyezni**.

3.11. A **stratégia ajánlásokat fogalmaz meg uniós és nemzeti szintű intézkedésekre vonatkozóan** a gyermekek egészségét és jóllétét érintő különböző szakpolitikákban és finanszírozási programokban, amelynek például az uniós alapok, illetve a migrációs, egészségügyi, lakhatási, oktatási, gazdasági és környezetvédelmi, valamint a digitális transzformációra vonatkozó politikák.

3.12. Az Európai Bizottság az Európai Gyermekjogi Fórum éves ülésén beszámol a stratégia kapcsán uniós és nemzeti szinten elért eredményekről. A stratégia értékelésére 2024 végén, gyermekek részvételével kerül sor. Az Európai Bizottság **többféle eszközt összekapcsolva – többek között az európai szemeszter keretében – fogja nyomon követni a garancia terén elért eredményeket**.

3.13. A nemzeti cselekvési terveknek az intézkedésekre vonatkozó ütemterv mellett **átlátható adatokat** kell tartalmazniuk **az uniós és nemzeti források felhasználásáról**. A tagállamok a végrehajtott intézkedések támogatásához uniós forrásokat vehetnek igénybe, különösen az ESZA+ és a Next Generation EU eszközt. Az ESZA+ külön célkitűzést tartalmaz erre vonatkozóan, és forrásokat különít el a gyermekszegénység elleni küzdelemre. Az új rendelet értelmében **azoknak az uniós tagállamoknak, ahol az átlagos gyermekszegénység magasabb, mint a 2017–2019-es uniós átlag (23,4%), az ESZA+-ból származó pénzügyi forrásaik legalább 5%-át a gyermekszegénység elleni küzdelemre kell fordítaniuk**.

4. Részletes megjegyzések az EU gyermekjogi stratégiájához

4.1. **Az uniós gyermekjogi stratégia olyan uniós keretrendszer, amelyre a gyermekek jogainak védelméhez és a gyermekek szerepének erősítéséhez nagy szükség van.** Míg a felnőttek szavazhatnak és jogaik megsértése esetén jogorvoslatot és hivatalos panaszeljárásokat vehetnek igénybe, a gyermekek gyakran ki vannak zárva ezekből a mechanizmusokból. A gyermekeknek így nincs beleszólásuk a szakpolitikai döntéshozatali folyamatba, és a védelmüket és támogatásukat szolgáló tudatos és rendszerszintű erőfeszítések nélkül érdekeik láthatatlanok maradhatnak a kormányzat számára.

4.2. Ahhoz, hogy a gyermekek érdemi részvétele a lehető legeredményesebb legyen, széles körű változásokra van szükség a politikai és intézményi struktúrákban, valamint a hozzáállásban, az értékekben és a kulturális gyakorlatban, hogy a gyermekeket állampolgárként és érdekelt félként ismerjék el. A gyermekek részvételének támogatása, valamint véleményük és kéréseik meghallgatása érdekében mind a gyermekek, mind a felnőttek számára fontos a kapacitásépítés, többek között nem formális tevékenységek révén, melyekről civil társadalmi szereplők gondoskodhatnak az iskolai környezetben és az iskolán kívül egyaránt. **Az Európa jövőjéről szóló konferencia kiváló lehetőséget kínál a gyermekek részvételének megvalósítására, és az EGSZB azt is meg fogja vizsgálni, hogy miként lehetne fokozatosan növelni a gyermekek részvételét.**

4.3. **A gyermek egy egyén, emellett a család és a közösség tagja,** az életkorának és fejlettségi szintjének megfelelő jogok és kötelességek vonatkoznak rá, valamint joga van a minőségi élethez. A szülők és a gondozók alapvető szerepet játszanak a gyermek kognitív, fizikai és érzelmi fejlődésében. A meleg és támogató (nagy)szülő-gyermek kapcsolat a gyermekek jóllétének és ellenálló képességének alapvető eleme. A testvéri kapcsolat szintén kulcsszerepet játszik a gyermekek fejlődésében. Ez a kapcsolat még fontosabbá válik az alternatív gondozásban lévő gyermekek esetében, ezért a testvéreknek együtt kell maradniuk, kivéve, ha ez ellentétes a gyermek mindenek felett álló érdekével. A szakpolitikai intézkedéseknek prioritásként kell kezelniük a gyermekek és családjaik jövőjébe történő befektetést, és biztosítaniuk kell, hogy egy rendszerszintű, többgenerációs megközelítés keretében megfelelő és magas színvonalú támogatás álljon rendelkezésre, amely segíti a családokat abban, hogy pozitív szülői készségeket alkalmazva neveljék a gyermekeket.

4.4. A stratégiában javasolt, az integrált gyermekvédelmi rendszerek fejlesztését és megerősítését támogató kezdeményezést ki kell egészíteni a gyermekekkel szembeni erőszak valamennyi formájának megelőzésére irányuló intézkedésekkel. A gyermekkorban elszenvedett vagy látott erőszaknak tartós következményei lehetnek a gyermekek fizikai, érzelmi és lelki fejlődésére nézve. **A gyermekekkel szembeni erőszak megelőzéséhez és kezeléséhez** az összes kormányzati szintet – az EU-tól az önkormányzatokig – felölelő tervre van szükség, amelynek foglalkoznia kell az erőszak, a bántalmazás és az elhanyagolás minden formájával szembeni kitettséggel, beleértve a testi és lelki erőszakot, a szexuális erőszakot, az online erőszakot, a családon belüli, intézményi és iskolai erőszakot. Foglalkozni kell az interszekcionális veszélyeztetettségekkel, például azzal az egyre több kockázattal, amellyel a lányok, a fogyatékossgal élő gyermekek (és különösen a fogyatékossgal élő lányok), a kiszolgáltatott helyzetben lévő gyermekek és az erőszaknak kitett háztartások szembesülnek. Ha kiskorúak követnek el erőszakot, a gyermekbarát bírósági eljárások mellett gyermekbarát intézményi háttérre is szükség van a teljeskörű társadalmi visszaállás elősegítéséhez. A fenntartható és hatékony működés érdekében a gyermekeket és családokat támogató veszélyhelyzeti segélyvonalakat és a hasonló, NGO-k által kínált szolgáltatásokat strukturális finanszírozásban kell részesíteni.

4.5. A gyermekek jogaival a gyermekek és családjaik jóllétét befolyásoló kulcsfontosságú területeken is foglalkozni kell. A döntéshozóknak rendszerszinten **érvényesíteniük kell a gyermekjogokat,** hogy értékelni tudják a gyermekeket és jogaikat érintő kezdeményezések hatását. E tekintetben fontos, hogy szükség esetén gyorsan és hatékonyan cselekedjünk, ha a harmadik országokhoz fűződő kapcsolatokban merül fel a gyermek jogainak kérdése. Ezt az átfogó megközelítést alkalmazza a stratégia, és ennek kell a végrehajtási és értékelési folyamat középpontjában állnia. Emellett a stratégia végrehajtása során a tagállamokat a más országokban már létező és sikeres bevált gyakorlatok összegyűjtésével kellene segíteni.

4.6. A gyermekek a legkevésbé felelősek az éghajlatváltozásért, mégis ők viselik a legnagyobb terhet annak hatásai miatt. A stratégia utal ugyan a környezeti és éghajlati válság gyermekekre gyakorolt hatására, de ennél tovább kell mennie, **biztosítva, hogy a környezetvédelmi politikák és jogszabályok – a gyermekek környezeti veszélyekkel szembeni kitettségének csökkentése érdekében – a gyermekek fizikai és mentális egészségét tekintsék kiindulópontnak.** A gyermekek a felnőtteknél érzékenyebbek és védtelenebbek a környezeti kockázatokkal szemben.

4.7. A következő nemzedék életében valószínűleg teljesen összeolvad az offline és az online tér. Éppen ezt a megközelítést követi a stratégia: **a gyermekjogokat általánosan érvényesíti a digitális világban, hogy időtálló legyen.** Napjainkban egyre több gyermek használ digitális eszközöket, egyre fiatalabb korban. Olyan akadálymentes digitális

környezeteket kell kialakítanunk, amelyeket alapértelmezés szerint minden gyermek használni tud. Ehhez szigorú szabályozásra van szükség, hogy biztonságosabb legyen az internet, és oktatni kell a digitális polgári ismereteket. A gyermekeknek joguk van ahhoz, hogy sokféle forrásból gyűjthessenek online információt, és ne legyenek kitéve öntanító algoritmusoknak vagy reklámpari modelleknek, amelyek rossz minőségű tájékoztatást eredményeznek.

4.8. A gyermekek – már kiskorukban is – internetes megfélemlítés áldozataivá válhatnak, ami súlyos vagy akár végzetes mentális egészségügyi problémákat okozhat. A gyermekek online szexuális erőszaknak is áldozatul eshetnek. Ez a kijárási korlátozások idején minden eddiginél gyakrabban előfordult: jelentősen nőtt a gyermekek szexuális bántalmazását ábrázoló, online megosztott anyagok száma⁽¹¹⁾. **Az online erőszak minden formájának megelőzése és leküzdése elengedhetetlen a gyermekek online biztonságához.**

4.9. A gyermekek jogait, különösen a fiatalabb gyermekek jogait minden médianak és hirdetőnek tiszteletben kell tartania, és a gyermekeket **mint fogyasztókat védeni** kell. Ez különösen fontos a környezetileg fenntartható forrásokra épülő, megfizethető és egészséges táplálkozás szempontjából. A stratégia bevált gyakorlatok és önkéntes magatartási kódexek kidolgozását javasolja a magas cukor-, zsír- és só-tartalmú termékek gyermekek célzó marketingjének csökkentése érdekében. Koherens szakpolitikai döntéshozatalra, a terméktájékoztatók és az étel-miszer-biztonsági információk szigorúbb jogszabályi ellenőrzésére és olyan marketingre van szükség, amely az egészségtelen élelmiszerek és italok reklámozásának korlátozására törekszik.

5. Részletes megjegyzések az európai gyermekgaranciához

5.1. **A gyermekszegénység, a nélkülözés, a megkülönböztetés és a kirekesztés a gyermekjogok érvényesítésének legkomolyabb akadályai közé tartozik;** az EGSZB ezért üdvözli, hogy az európai gyermekgarancia keretében ezekre a területekre összpontosítanak, kapcsolódva a szociális jogok európai pillérének 2030-ra kitűzött szegénység-csökkentési céljához, amely arra irányul, hogy 2030-ig legalább 5 millió gyermeket kiemeljenek a szegénységből. Ez jelentős előrelépés, de az EGSZB sürgeti az egyes tagállamokat, hogy a gyermekgaranciára vonatkozó cselekvési tervekben terjesszenek elő olyan minőségi és mennyiségi célokat, amelyek a Covid19 hatásának figyelembevételével meghaladják az Európai Bizottság célkitűzését. Ezeket a cselekvési terveket össze kell kapcsolni a gyermek jogairól szóló ENSZ-egyezmény nyomán követése keretében elfogadott, hatályos jogi és szakpolitikai dokumentumokkal.

5.2. A gyermekgaranciáról szóló megvalósíthatósági tanulmány feltárta a **kettős megközelítés** előnyeit, amely szerint minden gyermek számára – köztük a leginkább rászorulóknak számára is – hozzáférést kell biztosítani a szolgáltatásokhoz⁽¹²⁾. A hozzáférésben leginkább akadályozott gyermekeknek szükség esetén kiegészítő és célzott támogatást kell kapniuk, így biztosítva számukra a hozzáférést olyan automatikus mechanizmusok révén, amelyek gátat vetnek a megbélyegzés minden formájának. Ezt egy átfogó és interszekcionális megközelítés révén a gyermekgaranciában kiemelt valamennyi szolgáltatási területre alkalmazni kell annak biztosítása érdekében, hogy minden gyermek a családi környezettől vagy háttértől, illetve az egyéni szükségletektől függetlenül azonos lehetőségeket kapjon és egyenlő feltételekkel indulhasson el az életben, teljes összhangban a jó minőségű, család- és közösségalapú gondozási szolgáltatásokra való átállással.

5.3. **Az EU-beli gyermekgondozási szolgáltatásokról szóló, 2020. évi közös nyilatkozatukban a szociális partnerek – figyelembe véve a barcelonai célkitűzéseket és azok közelgő felülvizsgálatát – hangsúlyozzák, hogy minden gyermeknek joga van a magas színvonalú, inkluzív koragyermekkorai neveléshez és gondozáshoz, hogy jól indulhasson el az életben.** Ez nem azt jelenti, hogy ez kötelező: a szülőknek meg kell hagyni azt a szabadságot, hogy beleszólhassanak abba, hogy a tanköteles kor előtt megítélésük szerint mi szolgálja a gyermekük érdekét. A családok által a gyermek életének első hónapjaiban/éveiben nyújtott gondozás és az egyéni szükségletekhez igazított, professzionális koragyermekkorai nevelés és gondozás között azonban biztosítani kell a folytonosságot akkor, amikor a gyermekek belépnek az oktatási rendszerbe, a szülők pedig visszatérnek a munkaerőpiacra vagy a képzésbe.

5.4. Az idősebb korosztályba tartozó (azaz 15–18 éves) gyermekeknél biztosítani kell a gyermekgarancia és az ifjúsági garancia közötti összhangot. Ehhez fel kell ismerni a lehetséges átfedéseket, biztosítani kell a világos költségvetési allokációt, és a nemzeti cselekvési tervekben az életkornak megfelelő és egyedi intézkedéseket kell kidolgozni, így támogatva a gyermekeket és szüleiket az oktatásból a munka világába való zökkenőmentes átmenetben. Ide tartozik **a gyermekek sztereotípiáktól mentes tájékoztatása a munka világáról** – hogy felkészítsük őket a munkaerőpiac realitásaira –, valamint a gyermekek természettudományos, műszaki és matematikai (STEM) tanulmányokban való részvételének ösztönzése, különösen a lányok esetében, miközben a fiúkat gondozási és tanítói munkára ösztönözzük.

⁽¹¹⁾ HL C 10., 2021.1.11., 63. o.

⁽¹²⁾ Feasibility study for a child guarantee, final report.

5.5. Az **egészségügyi ellátáshoz való** egyenlőtlően **hozzáférés** erkölcsileg nem fogadható el, társadalmilag pedig igazságtalan. Sérti a betegek legmagasabb szintű fizikai és mentális egészséghez való alapvető jogát, ráadásul nem csak humán költségekkel jár, hanem az állami kiadások gazdasági fenntarthatósága szempontjából is drága. Az egészségügyi kockázatok mellett a Covid19-világjárvány egyik következményeként **a gyermekek érzelmi és mentális jóllétének csökkenését is megfigyelték**: sok gyermek szenved szorongástól az információhiány és a jelenlegi helyzetet övező bizonytalanság miatt, magányosnak érzik magukat és az öngyilkosság gondolatával foglalkoznak. Ilyen helyzetekben elengedhetetlen a gyors, magas színvonalú orvosi ellátás és a mentális egészségügyi támogatás.

5.6. Európában az iskoláskorú gyermekek (6–16 évesek) átlagosan 5,4 %-a él olyan háztartásban, amely nem engedhet meg magának számítógépet vagy internetkapcsolatot. A gyermekszegénység és családok szegénysége ellen a gyermekgarancia keretében folytatott küzdelem **a digitális nélkülözés kezelésére** is kiterjed. A jövedelmekre és életkörülményekre vonatkozó közösségi statisztika (EU-SILC) súlyos anyagi nélkülözésre vonatkozó mutatójának ⁽¹³⁾ tartalmaznia kell legalább egy olyan változót, amely a digitális nélkülözést mutatja. Az európai polgárok egynegyede nem tud megfelelő világitásról, fűtésről vagy hűtésről gondoskodni az otthonában, ami évente 100 000 ember halálában játszik szerepet. Az Európai Szociálpolitikai Hálózat 2020 őszén közzétett jelentése szerint az energiaszegénység nemcsak az alacsony jövedelmű háztartásokat érinti, hanem igen sok tagállamban a közepes jövedelmű háztartások nagy részét is. Az energiához való hozzáférés befolyásolja a gyermekek életminőségét, lehetőségeiket az életben, valamint egészségi állapotukat. A társadalmi és környezeti igazságosság érdekében a gyermekek energiaszegénységét a gyermekgarancia keretében kellene kezelni, a szociális jogok európai pillérének 20. alapelve szerinti intézkedésekhez kapcsolódva.

5.7. A tanácsi ajánlás gyors elfogadását követően a gyermekgaranciára vonatkozó nemzeti cselekvési terveket összhangba kell hozni **a gyermekek érdekében történő befektetésről szóló 2013/112/EU bizottsági ajánlás** ⁽¹⁴⁾ **három megközelítésével** (hozzáférés a megfelelő erőforrásokhoz, hozzáférés a megfizethető és jó minőségű szolgáltatásokhoz, valamint a gyermekek részvételi joga), és azokat a gyermekekkel és családjaikkal, valamint a civil társadalmi szervezetekkel egyeztetve kell kidolgozni, megerősítve a nemzeti, regionális és helyi civil párbeszédet. A tisztességes munkakörülmények, valamint a gyermekekre irányuló magas színvonalú szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása érdekében a támogató szolgáltatásokat nyújtó állami és nonprofit szervezeteket és a szolgáltatási területekkel foglalkozó szociális partnereket be kell vonni a gyermekgarancia folyamatában részt vevők körébe.

5.8. Az EGSZB üdvözli azt a javaslatot, hogy jelöljenek ki **gyermekgaranciáért felelős nemzeti koordinátorokat, akik – megfelelő erőforrásokkal és megbízással ellátva – koordinálják és nyomon követik az ajánlás végrehajtását**. A gyermekek jóllétének fejlesztésére, megvalósítására és nyomon követésére, valamint a gyermekszegénység és a társadalmi kirekesztés csökkentésére irányuló **kormányközi** (nemzeti és szubnacionális szintű) **koordinációs intézkedések** életbe léptetésében alapvető szerepe lesz egy hatékony rendszernek. Biztosítani kell, hogy a nemzeti szintű integrált megközelítéseket regionális és helyi szintű integrált megközelítésekre váltsák, és hogy hatékony szabályozások biztosítsák az ezek közötti szinergiákat. Minden vonatkozó mutatót lehetőség szerint le kell bontani helyi szintre, hogy világosabb képet kapjunk a területi különbségekről, és hogy jobban megtervezhessük és nyomon követhessük az ajánlás végrehajtását.

5.9. A Covid19-világjárvány rávilágított számos bizonytalan helyzetben lévő család már korábban meglévő kihívásaira és azonnali szükségleteire. A világjárvány hosszú távú gazdasági, oktatási, egészségügyi és jólléti következményei valószínűleg ezeket a családokat érintik leginkább. Előtérbe kerültek a rendszerek közötti koordináció hiányosságai, és érezhetőbbé vált a hiánya. A romló gazdasági és szociális körülmények növelték a gyermekek elhanyagolásának kockázatát. Az oktatási intézmények bezárása sok szülő és gondozó számára komoly nehézséget jelentett. A távolmaradás növelte annak kockázatát, hogy a marginalizált csoportokból származó gyermekek lemorzsolódnak az oktatásból, és nagyon megnehezítette a fogyatékossgal élő gyermekek életét, gondolva itt a tanulási zavarral küzdő gyermekekre is. Rendkívül fontos, hogy **az iskolai környezet minden gyermek számára azonos lehetőségeket és szükség esetén célzott támogatást biztosítson**.

5.10. A családtámogató szolgálatok kulcsszerepet játszhatnak abban, hogy segítsenek a családoknak megbirkózni ezzel a helyzettel ⁽¹⁵⁾. A családok alapvető szerepének támogatása magában foglalja az oktatás, a képzés, a társadalmi befogadás, a szülői készségek, a lelki jóllét, a szolgáltatásokhoz való hozzáférés, a foglalkoztatás és a jövedelem terén mutatkozó különbségek megszüntetését, ugyanakkor túlmutat a szociálpolitikán. Ezért az EGSZB megismétli, hogy egy „európai gondozási megállapodást” szorgalmaz, amely **mindenki számára és az élet valamennyi szakaszában jobb minőségű szolgáltatásokat biztosít** ⁽¹⁶⁾. A gyermekek egészsége és jólléte a 21. századi egyetemes családpolitikától függ, ahol a gyermekek a családmoddellől függetlenül egyenlő bánásmódban részesülnek.

⁽¹³⁾ Ezt a mutatót a súlyos anyagi és szociális nélkülözésre vonatkozó mutató váltja fel.

⁽¹⁴⁾ A Bizottság 2013/112/EU ajánlása (2013. február 20.): Beruházások a gyermekek érdekében: a hátrányos helyzetből való kitörés (HL L 59., 2013.3.2., 5. o.)

⁽¹⁵⁾ OECD, Looking beyond COVID-19: Strengthening family support services across the OECD [A Covid19-en túl: A családtámogató szolgálatok megerősítése az OECD-ben].

⁽¹⁶⁾ HL C 220., 2021.6.9., 13. o.

5.11. A szociális párbeszéd szerepet játszik a gyermekgondozás hozzáférhetőbbé és megfizethetőbbé tételét szolgáló gyakorlati eszközök kidolgozásában, például azáltal, hogy kollektív szerződések révén közös alapokat hoz létre a dolgozó szülők sajátos szükségleteit figyelembe vevő gyermekgondozási projektek támogatására konkrét ágazatokban, gondolva itt a beteg és fogyatékossgal élő gyermekek gondozására és a rendes nyitvatartási időn kívüli gondozásra. Ezért nagyon fontos figyelembe venni a szociális partnerek közös nyilatkozatát, amely megállapítja, hogy **Európában az iskoláskorú gyermekeket nevelő szülők teljes munkaidős fizetett foglalkoztatásának egyik fő akadály az, hogy nincs elegendő gyermekgondozási kínálat a tanítás utáni órákra és a szünidőkre.** Rendkívül fontos az együttműködés a napközi ellátás és a szociokulturális szféra – például sportklubok, zeneiskolák és kulturális kezdeményezések – között. A testmozgás és a kulturális oktatás jelentősen elősegíti a gyermekek fizikai, szociális, érzelmi és kulturális fejlődését.

Kelt Brüsszelben, 2021. július 7-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG
